

Схема «М'який холдинг» характеризується найбільш широкими повноваженнями дочірніх компаній (СБО) порівняно з іншими варіантами. Її доцільно застосовувати для дочірніх фірм холдингів, що здійснюють виключно реалізацію товарів або надають нематеріальні послуги. В м'якому холдингу можливо найбільш вірогідно оцінити ефективність роботи дочірньої фірми, яка функціонує, по суті, в умовах повної самоопукності та самофінансування¹ і є максимально незалежною від головного підприємства. Але з використанням цієї схеми можливий ризик зловживань з боку керівництва підрозділу. Тому, якщо у керівництва холдингу є обгрунтовані побоювання щодо значного «ступеню свободи» його філій та представництв, на наш погляд, краще застосувати схему «комісійної діяльності».

Організаційне супроводження формалізації стосунків учасників холдингових груп є чинниками подолання конфліктів в рамках холдингу, підвищення якості реалізації портфелю стратегій холдингу, зростання ефективності функціонування холдингових структур в Україні.

О. О. Скічко

ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ ОЦІНКИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО МАШИНОБУДУВАННЯ УКРАЇНИ

Анотація. Найбільш активним елементом відтворювальних процесів стає народження науково-технічного потенціалу. Пріоритетними напрямками економічного розвитку все частіше виступають наукомісткі галузі машинобудування. Інноваційна природа підприємств цієї галузі вимагає обов'язкового врахування інтелектуальної складової при визначенні їх виробничих можливостей.

Summary. The most active element of the reproduction process becomes the R&D potential. The main directions of economic development include science-driven branches of industry such as machinery building. Innovative nature of enterprises of this branch demands the measurement of their intellectual capital.

Світова практика свідчить, що забезпечення стійкого довгострокового розвитку підприємства в сучасних умовах господарювання є не стільки функцією змін його матеріально-технічної бази, скільки резуль-

¹ Подзе С. Филиалы и представительства: взаимодействие обособленного подразделения с головным предприятием // Бизнес № 21 (384), 22 мая 2004 г. — С. 95.

татом застосування спеціальних знань на ґрунті всебічного навчання персоналу й успішної взаємодії з партнерами й контрагентами. Об'єктивно склалося, що підприємства, які створюють засоби виробництва відіграють найважливішу роль в економіці, є «локомотивами» інноваційних укладів її розвитку. І тому, від величини та рівня використання інтелектуального потенціалу на таких підприємствах залежать перспективи зростання різних інших галузей економіки.

Хронічний занепад, низька конкурентоспроможність сільськогосподарського виробництва України традиційно визначалась неконкурентоспроможністю та відсутністю новацій у вітчизняному сільськогосподарському машинобудуванні. На сучасному етапі реформування національної економіки зміна акцентів у формуванні оптимальної структури та визначення ролі ресурсів виробничої системи сучасного підприємства вимагає від його керівництва володіння не лише інформацією про стан та ефективність використання матеріальної бази виробництва, а й постійної діагностики рівня розвитку його інтелектуальної складової як єдиного можливого джерела стійких конкурентних переваг на ринку.

Традиційно, методи економічних оцінок і вимірів, що базуються на принципах бухгалтерського обліку, на сьогодні, втратили свою актуальність. Сучасний розвиток виробничих відносин вимагає нових підходів і методів оцінки економічних факторів виробництва. На це активно відповідає наука, що впроваджує у практику оціночної діяльності чимало методик оцінки нематеріальних складових виробничого потенціалу підприємства, які разом формують витратну, порівняльну та дохідну концепції. Не зупиняючись на перевагах та недоліках кожної з перелічених концепцій, зазначимо, що ці питання широко дискутуються в наукових та практичних колах.

Особливого інтересу, через недостатнє висвітлення в літературі та практичне використання, заслуговує методика інтегральної вартісної оцінки величини інтелектуального капіталу на основі коефіцієнта Тобіна. Даний показник визначається відношенням ринкової ціни підприємства до ціни заміщення її матеріальних активів (будинків, споруд, устаткування й запасів). Суттєвою вадою даної методики, що перешкоджає її широкому застосуванню в умовах вітчизняного ринку, є необхідність визначення об'єктивної (на основі ринкової капіталізації) ринкової вартості підприємства. Частково, позбавитись зазначених недоліків можливо шляхом використання експертних методів вартісної оцінки підприємств. Іншим обмеженням використання зазначеної методики для вітчизняних підприємств машинобудування є проблема з визначенням відновної вартості матеріально-речової бази підприємства. Недосконалість механізмів амортизаційної політики підприємств, численні індексації вартості необоротних активів в умовах галопуючих темпів інфляції, призвели до значного зниження балансової вартості нагромаджених необоротних активів.

З іншого боку, відсутність зазначених проблем у країнах з розвиненими фондовими ринками, дозволяє зручно використовувати дану методику з метою діагностування та оцінки інтелектуального капіталу

підприємств. Використовуючи загальнодоступну фінансову звітність корпорацій, що працюють у сфері виробництва сільськогосподарської техніки і займають лідируючі світові позиції, було проведено розрахунок величини їх інтелектуального капіталу на основі згаданого показника (табл. 1).

Таблиця 1

**ОЦІНКА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО КАПІТАЛУ
ЗАКОРДОННИХ ПІДПРИЄМСТВ
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО МАШИНОБУДУВАННЯ**

Показники	Назва підприємства				
	«John-Deere»	«CNH»	«AGCO»	«CLAAS»	«SDF»
Чисті матеріальні активи підприємства, тис. дол. США	5 744 700	1 793 000	453 600	452 250	269 758
Ринкова капіталізація підприємства, тис. дол. США	17 480 000	3 360 000	1 680 000	910 530	347 000
Коефіцієнт Тобіна	3,04	1,87	3,70	2,01	1,29

Комбінуючи різні методики експертної оцінки вартості окремих вітчизняних підприємств сільськогосподарського машинобудування вдалося отримати наступні данні про рівень використання їх інтелектуального капіталу (табл. 2).

Таблиця 2

**ДИНАМІКА ПОКАЗНИКІВ ОЦІНКИ
ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО КАПІТАЛУ ОКРЕМИХ ПІДПРИЄМСТВ
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО МАШИНОБУДУВАННЯ УКРАЇНИ**

Назва підприємства	Значення коефіцієнта Тобіна				
	2000 рік	2001 рік	2002 рік	2003 рік	2004 рік
ВАТ «Червона Зірка»	0,202	0,344	0,393	0,462	0,604
ВАТ «Херсонські комбайни»	0,254	0,305	0,402	0,343	0,364
ВАТ «Гідросила»	0,265	0,212	0,207	0,484	0,613
ВАТ «Тернопільський комбайновий завод»	0,041	0,032	0,045	0,048	0,035
ВАТ «Одессільмаш»	0,199	0,316	0,365	0,294	0,337
ВАТ «Уманьферммаш»	0,292	0,371	0,406	0,465	0,422
Вцілому по виборці:	0,209	0,263	0,303	0,316	0,336

Отже, результати проведеної оцінки свідчать про від'ємну величину інтелектуального капіталу вітчизняних підприємств. Для закордонних аналогів відповідні значення коливаються в межах від 1,29 до 3,70. Це пояснює складність конкурентної боротьби з закордонними виробниками сільськогосподарської техніки через значне її відставання за показниками якості, продуктивності, прогресивності технологій тощо.

Таким чином, інтегруючи в собі певну сукупність параметрів функціонування соціально-економічної системи підприємства, коефіцієнт Тобіна є досить зручним та інформативним показником, що здатен оцінити рівень синергії дії матеріально-речових ресурсів підприємства.

Л. С. Толчій, канд. екон. наук, доцент,
Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана

ВИКОРИСТАННЯ НОРМАТИВІВ У ПРОЦЕСІ БЮДЖЕТУВАННЯ І АНАЛІЗУ ВИТРАТ ВИРОБНИЦТВА НА ПІДПРИЄМСТВІ

Анотація. З метою підвищення точності розрахунків при складанні бюджету витрат на виробництво продукції, необхідно використовувати нормативи на ті статті затрат, що визначаються без достатнього обґрунтування

В ринкових умовах постійною завданням для підприємств являється зниження собівартості продукції і отримання максимального прибутку за рахунок зменшення витрат на виробництво і реалізацію продукції.

Про цілеспрямовану увагу до зниження витрат у всіх сферах діяльності підприємства і його підрозділах свідчить впровадження процесу бюджетування (розроблення системи бюджетів на підприємстві), що позитивно впливає на ефективність використання матеріальних, фінансових і інших ресурсів. Бюджетування спрямоване на використання двох основних завдань:

- визначення обсягу і складу витрат, пов'язаних з діяльністю підприємства і його підрозділів;
- забезпечення покриття цих витрат фінансовими ресурсами.

Бюджети, що розробляються на підприємстві, різні за формою і змістом. Так, наприклад, бюджет виробництва включає інформацію тільки про витрати, бюджет грошових коштів відображає як витрати, так і доходи підприємства.

Важливим етапом у складанні бюджету виробництва являється визначення обсягу витрат, необхідних для виробництва продукції або послуг. Забезпечення точності розрахунків потребує створення нормати-